

Медицинска тайна

Етични основания и правна отговорност

Упражнение 3 · СММЕ — I част · 2026/2027

гл. ас. д-р Костадин Костадинов, д.м.

Катедра „Социална медицина и обществено здраве“

Пет въпроса за доверената информация

1. Понятие и етични основания
2. Обхват и нормативна рамка
3. Допустимо предоставяне на информация
4. Нарушения и дигитална поверителност
5. Правна отговорност на лекаря

Понятие и этические основания

Три свързани, но различни понятия

Медицинска тайна

Сведенията за пациента, узнати при или по повод на медицинската помощ.

Поверителност

Задължението тези сведения да не се разкриват и използват извън допустимата цел.

Защита на личните данни

Правила за целия жизнен цикъл: събиране, достъп, обмен, съхраняване, унищожаване.

Тайната е право на пациента и задължение на професионалиста, а не привилегия на лекаря.

Защо пазим тайната

Автономност

Пациентът определя кой има достъп до сведенията за здравето му.

Доверие

Пациентът допуска лекаря до личната си сфера с една цел: да получи грижа.

Ненанасяне на вреда

Срам, семеен конфликт, загуба на работа, дискриминация, заклеяване.

Обществено здраве

Страхът от разгласяване отлага изследването и лечението.

Обхват и нормативна рамка

Какво обхваща и кого обвързва

Здравна информация (33, чл. 27)

- Лични данни за здравословното състояние, физическото и психическото развитие.
- Рецепти, протоколи, удостоверения и всяка медицинска документация.
- Също фактът на посещението, снимки, проби.

Задължени лица (33, чл. 28в)

- Медицинските специалисти и служителите в лечебните заведения.
- Целият екип: сестри, лаборанти, администрация, студенти.
- Достъпът е според участието в грижата, не според длъжността.

Кодекс за професионална етика на лекарите

Член	Съдържание
чл. 51	Споделеното от пациента, откритото при прегледа и всичко научено при упражняване на професията; пази се и спрямо семейството и след смъртта.
чл. 52	Обхваща документацията, илюстративния материал и консултациите.
чл. 53	Лекуващите лекари са свободни от тайна помежду си, освен при мотивирано несъгласие на пациента.
чл. 54	Научна и преподавателска употреба само при гарантирана анонимност.
чл. 55	Съобщаване на институции в законово регламентирани случаи.

Равнища на регулиране

Равнище	Основен предмет
Хипократова клетва, Женевска декларация	Моралният дълг
Кодекс за професионална етика	Съсловният стандарт на лекаря
Закон за здравето	Здравна информация, достъп, забрана за разгласяване
Регламент (ЕС) 2016/679 и Закон за защита на личните данни (ЗЗЛД)	Здравните данни като специална категория лични данни
НК, КТ, Закон за задълженията и договорите (ЗЗД), съсловният закон (ЗСОЛЛДМ)	Последиците от нарушението
Специални закони	Задължения за съобщаване: заразни болести, закрила на детето

Допустимо предоставяне на
информация

33, чл. 28: предоставяне на трети лица

- Лечението продължава в друго лечебно заведение.
- **Заплаха за здравето или живота на други лица.**
- Идентификация на труп, причина за смъртта.
- Държавен здравен контрол срещу епидемии.
- Медицинска експертиза и обществено осигуряване.
- Статистика и научни изследвания след заличаване на идентифициращите данни.
- МЗ, НЦЗИ, НЗОК, РЗИ, НСИ; определени застрахователи.

При заплаха за други лица пациентът се уведомява преди предоставянето (ал. 2).

Правило за минимално необходимото

1

Кой е получателят?

2

На какво
основание?

3

Кои точно
сведения?

4

По какъв защитен
канал?

Основанието определя обема, получателя и употребата на информацията.

Ако един от отговорите е неясен, разкриването се спира до проверка.

Близки, починали и деца

Близки

Трети лица, освен ако пациентът писмено е упълномощил някого (33, чл. 286, ал. 2).

След смъртта

Наследниците и роднините до четвърта степен имат право на достъп (33, чл. 286, ал. 3).

Дете в риск

Задължение незабавно да се уведоми, дори при професионална тайна (Закон за закрила на детето, чл. 7, ал. 2).

На подрастващия не се обещава абсолютна тайна.

Казус 1 · Партньорът не знае

Пациент с наскоро установена полово предавана инфекция отказва да уведоми партньорката си. Той продължава незащитени контакти. Партньорката е пациентка на същия общопрактикуващ лекар.

- Какви стъпки предхождат разкриването?
- Кое основание по ЗЗ е приложимо и при какво условие?
- Кой не е легитимен получател?

Нарушения и дигитална поверителност

Учебни степени на нарушение

Степен	Характер	Пример
Нулева	Законосъобразен обмен за грижата	Лекуващият лекар предава резултатите на консултанта
Първа	Непредпазливо, с ниска разпознаваемост	Случай без име, обсъден на неподходящо място
Втора	Неупълномощено лице или достъп без необходимост	Служител отваря досието на познат
Трета	Умишлено, публично или мащабно	Снимка и подробности в социална мрежа

Липсата на умисъл не премахва нарушението.

Дигитални рискове и пробив

Рискове

- Споделен профил, отворен екран.
- Лични приложения и поща.
- Снимка на рана или екран.
- Външни системи с изкуствен интелект.

При пробив

- Ограничете събитието.
- Съобщете веднага по вътрешния ред.
- Оценете данните и засегнатите лица.
- Уведомете надзорния орган и пациента, когато се изисква.

Всяко отваряне на досие трябва да може да бъде проследено.

Правна отговорност на лекаря

Едно деяние, няколко вида отговорност

Вид	Основание	Кой я реализира
Съсловна	ЗСОЛЛДМ, чл. 37–42; Кодекс, чл. 51–55	Комисия по професионална етика на районната колегия на БЛС
Дисциплинарна	КТ, чл. 186–190	Работодателят
Административна	ЗЗ, чл. 221, 229; ЗЗЛД; Регламент 2016/679	Контролни органи; Комисия за защита на личните данни
Гражданска	ЗЗД, чл. 45, 49, 52; ЗЗЛД, чл. 39	Съдът по иск на пострадалия
Наказателна	НК, чл. 145	Съдът по тъжба на пострадалия

Съсловна и трудово-дисциплинарна отговорност

Съсловна (ЗСОЛЛДМ)

Неспазване на Кодекса (чл. 37, ал. 1, т. 1). Наказания по чл. 38: порицание; глоба от една до пет минимални работни заплати; заличаване от регистъра от 3 месеца до 1 година.

Трудово-дисциплинарна (КТ)

Виновно неизпълнение на трудовите задължения (чл. 186, чл. 187, ал. 1, т. 10). Наказания по чл. 188: забележка, предупреждение за уволнение, уволнение.

Съсловното наказание не изключва наказателна, гражданска или дисциплинарна отговорност (ЗСОЛЛДМ, чл. 42, ал. 1).

Закон за здравето

Глоба за нарушение на закона, включително забраната по чл. 28в (чл. 229). Глоба или имуществена санкция за лечебно заведение, нарушило права на пациента (чл. 221).

Защита на личните данни

Жалба до Комисията за защита на личните данни в срок 6 месеца от узнаването (ЗЗЛД, чл. 38). Санкции за администратора по чл. 83 от Регламент 2016/679.

Лечебното заведение отговаря и за организацията: роли, достъп, регистрационни следи, обучение.

Гражданска отговорност

1

**Противоправно
разкриване**

2

Вреда

3

Причинна връзка

4

Вина

- ЗЗД, чл. 45: всеки поправя вредите, които виновно е причинил; вината се предполага.
- ЗЗД, чл. 49: възложителят отговаря за вредите, причинени от изпълнителя на работата.
- ЗЗД, чл. 52: неимуществените вреди се обезщетяват по справедливост.
- ЗЗЛД, чл. 39, ал. 2: обезщетение за неправомерно обработване на данни.

Наказателна отговорност: НК, чл. 145

„Който противозаконно открие чужда тайна, опасна за доброто име на някого, която му е поверена или му е станала известна във връзка с неговото занятие...”

- Наказание: **лишаване от свобода до една година или глоба.**
- Тайната трябва да е опасна за доброто име на засегнатия.
- Преследване по тѣжба на пострадалия (НК, чл. 161, ал. 1).

Казус 2 · Снимка „за колегите“

Специализант публикува в социална мрежа снимка на рядка кожна находка с коментар за „интересния случай от вчера“. Лицето е изрязано, но се виждат татуировка и болничната гривна. Пациентът е разпознат от познати.

- Анонимизирана ли е информацията?
- Кои видове отговорност могат да възникнат?
- Какво трябва да направи отделението сега?

Пазя, споделям, съобщавам

Пазя

По правило: пред близки, колеги извън екипа, работодател, медии.

Споделям

С екипа, който лекува, и с упълномощен от пациента.

Съобщавам

Когато законът го изисква, до определения получател и в минимален обем.

Всяко решение да се разкрие информация оставя проверима следа за основанието си.

Медицинската тайна е обещание към
пациента.

Законът определя кога и как информацията може да бъде
споделена.